

Abstrakt

V rámci výzkumu polarizace prostoru, resp. periferních oblastí Česka došlo v posledních letech k významnému uplatnění kulturněgeografických přístupů. V otázce rozvoje těchto oblastí je totiž zdůrazňován význam tzv. „měkkých“ sociokulturních faktorů rozvoje (včetně sociálního a lidského kapitálu). Východiskem je přesvědčení, že při omezeném rozvojovém potenciálu periferních (a venkovských) oblastí nabývá na významu aktivita a aktivizace lokálních komunit (kvalita sociálního a lidského kapitálu), jakožto významného vnitřního (endogenního) rozvojového faktoru. I přes řadu pokusů, které byly učiněny, však stále nelze dostatečně zodpovědět otázky spojené se skutečným významem sociálního a lidského kapitálu (a jejich odlišných forem) v (socioekonomickém) rozvoji těchto oblastí a také jejich vzájemným vztahem (podmíněností). Proto lze problémy spatřovat jak v oblasti teoreticko-metodologické (konceptualizace), tak zejména v nedostatečném ověřování těchto teoretických konceptů empirickým výzkumem, a to zejména v mikroregionální až lokální úrovni.

Disertační práce je tedy zaměřena na identifikaci a explanaci významu vybraných sociokulturních faktorů regionálního rozvoje (sociálního a lidského kapitálu) v rozvoji periferních (z nich zejména venkovských) oblastí Česka. Cílem je přispět do diskuse, resp. prohloubit dosavadní poznatky o: a) teoreticko-metodologických východiscích výzkumu polarizace prostoru, resp. periferních oblastí; b) ve smyslu posunu od dlouhodobého hodnocení „tvrdých“ snáze podchytitelných faktorů regionálního rozvoje (geografických a socioekonomických) ke geografickému studiu významu tzv. „měkkých“ faktorů (zejména sociálního a lidského kapitálu), které jsou navíc územně hůře sledovatelné (postizitelné); c) o významu sociálního a lidského kapitálu v rozvoji periferních (a venkovských) oblastí.

Práce se člení do čtyř hlavních částí. Zatímco první je věnována otázce výchozích teoretických a metodologických problémů výzkumu polarizace prostoru, konceptuálním otázkám rozvoje problémových území, druhá část je věnována konceptualizaci sociálního a lidského kapitálu a jejich významu pro rozvoj periferních (a venkovských) oblastí. Třetí část zahrnuje reflexi výzkumu polarizace prostoru, resp. periferií v Česku a diskusi významu sociálního a lidského kapitálu v rozvoji problémových území (periferních a venkovských oblastí). Ve čtvrté části je pak představen soubor publikovaných studií, a to od prací obecněji zaměřených zabývajících se zejména diskusí teoreticko-metodologických východisek a základních pojmů (vyjasnění terminologie a klíčových konceptů – polarizace prostoru, periferie, sociální a lidský kapitál), přes rozbor epistemologie (testování možnosti měření a hodnocení územní diferenciace sociálního kapitálu v úrovni okresů Česka na bázi hodnocení dat sekundární povahy), až po příklady dvou empirických studií v nižších úrovních regionů Česka (vybraných periferních oblastí), které využívají hlavně primární data získaná z terénních šetření s cílem zhodnotit význam sociálního a lidského kapitálu pro rozvoj těchto oblastí.